

A párbérügy megoldása.

A protestáns egyházaknak egyik nagy sérelme évszázadok óta az, hogy hivaik sok helyen párbért kötelesek fizetni a r. kath. lelkészeknek. E miatt állandó is a panasz, a per, a viszály.

Az ág. hitv. ev. egyház, amint az egyetemes közgyűlési jegyzőkönyvekből látom, több ízben intézett feliratot a kormányhoz a párbér ügyének végleges rendezése tárgyában és pedig legtöbbször karöltve az ev. ref. egyházzal. Így „a legerélyesebb módon sürgető kérvény“ intézését mondta ki az egyházegyetem 1882-ben, amelynek beterjesztésével 1883-ban Szentiványi Márton, egyetemes felügyelői helyetttest bizták meg.

E feliratról azután éveken át (és pedig 1884—1892-ig) azt olvashatjuk az egyetemes gyűlési jegyzőkönyvekben, hogy az egyetemes felügyelő jelentése szerint válasz a kormánytól nem érkezett, jóllehet az egyházegyetem utasításai folytán azt többször megsürgették.

1893-ban aztán új sérelmet panaszolt fel a dunáninneri egyházkerület; t. i. beterjesztette az oroszvári egyházközség kérvényét, melynek kapcsán elhatározta az egyetem, hogy ezen ügyben feliratot intéz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. Az oroszvári párbérügy ettől fogva évről-évre előfordul a közgyűlésen. 1894—1897-ig azt jelentette a felügyelő, hogy válasz a felíratra nem érkezett, de közben az ügyet a rendes birói útra terelték. 1898-ban bejelentették aztán a közgyűlésnek, hogy az oroszvári párbérügy a kir. Curián kedvezőtlenül dőlt el, mert a felperes ev. hiva a párbér fizetésére köteleztettek. Minthogy a „curiai ítélet hozatalánál az ország alaptörvényei: az 1790/91. évi XXVI. t.-cz., az 1848. évi XX. t.-cz. és az 1868. évi LIII. t.-cz. világos rendelkezései figyelmen kívül hagyattak:“ az egyetem elhatározta, hogy a párbérkérdés megoldása végett az országgyűléshez kérvényt, a kultusz- és igazságügyminiszterhez pedig felterjesztést intéz. 1899-ben bejelentette az egyetemes felügyelő, hogy a képviselőházhoz Szentiványi Árpád már benyújtotta a

kérvényt; 1900-ban pedig a feliratok beadását hozták a közgyűlés tudomására.

Ennyit tett az ev. egyházegyetem a párbérekérdés rendezése tárgyában. Minthogy pedig az 1901. évi egyetemes gyűlésen nem hozták fel újból az ügyet, minthogy továbbá a legigazságtalanabb eljárásnak tartom a mai gyakorlatot, [amely szerint idegen hitfelekezeti egyének is sok helyütt fizetnek párbért: az ügyet ezennel felelevenitem s a legközelebb megtartandó kerületi gyűlések figyelmébe ajánlom azzal, hogy intézzenek valamennyien előterjesztést az egyházegyetemhez és sürgessék a megoldást, valamint azt, hogy az egyetem új feliratokat készítsen, esetleg törvényjavaslatot terjesztessen be a képviselőházhoz.

A párbérügy megoldását azért vagyok bátor felvetni, mert az egész kérdést s annak történeti fejlődését alaposan tanulmányoztam és a Magyar Jogászegyletben 1898. január 29-én tartott előadásomban részletesen ismertettem a híres oroszvári párbérügyet, sőt mi több a reformra nézve is terjesztettem elő indítványokat. Akkor Timon Ákos, egyetemi tanár, szólalt fel és rámutatván a kérdés megoldásának nagy nehézségeire, kiemelte, hogy végleges megoldás egyhamar alig várható. Azóta tényleg nem is történt semmi, legalább pozitív eredményről nem tudok; sőt mi több, a magyar általános polgári törvénykönyvnek 1900-ban közzétett tervezete a párbérekérdés rendezését egyenesen elhárítja magától s azt az álláspontot foglalja el, hogy „a telki terhek körül csupán azok igényelnek szabályozást, a melyek a felek rendelkezése következtében, jogügylet alakjában, keletkeznek“ (Indokolás, II. kötet, 793. lap) s a külön jogszabályokon alapuló telki terhek, mint a párbér, a szőlődézsnaváltság (1868: XXIX. t.-cz.), a maradvány földekért fizetendő váltság (1873: LIII. t.-cz.), a visszabálozási tartozások (1885: XXIII. t.-cz.), a phylloxerakölcsönök kamatja (1896: V. t.-cz.) stb., a törvénykönyvbe nem veendő fel. Ennek folytán nincs remény arra, hogy a magánjogi kodex megoldja a párbérekérdést, a melyet ennek folytán *külön törvény alkotása által lehet csak véglegesen rendezni.*

Ezt ismételten kiemelem, mint a hogy jogászegyleti értekezésemben is hangsúlyoztam, mert úgy veszem észre, hogy a

protestáns egyházak vezető köreiben az a felfogás él, hogy curiai döntvényvel vagy pláne miniszteri, vagy minisztertanácsi határozattal meg lehetne oldani a kérdést. Ez a nézet téves, mert egyrészt figyelmen kívül hagyja a párbér jogi természetét, másrészt azt, hogy sok esetben szerződéses megállapodás alapján szedik a párbért idegen hitfelekezetüektől úgy a r. kath., mint néhol a prot. lelkészek, végül azt, hogy itt szerzett jogokról van szó, a melyeket respectálni kell, s a melyeket csak bonificálással lehet megszüntetni.

A mi mindenekelőtt a párbér jogi természetét illeti, ma már nem vitás a tisztult jogi felfogás szerint, hogy ez *dologi*, vagy mint a magánjogi kodex tervezete mondja, *telki teher*. Ennélfogva bizonyos telekkel elválaszthatatlanul van összekötve s időszakonként (évenként) ismétlődő szolgáltatásokra irányuló olyan kötelezettséget képez, amelynek teljesítése a teleknek mindenkori tulajdonosát terheli, de úgy, hogy a r. kath. egyházhoz nem tartozó tulajdonos a párbért (az 1790: XXVI. és XXVII. t.-cz. folytán) fizetni nem köteles. Ez a párbér helyes fogalmi meghatározása, amelyet — csodálatosképen — mindig perhorrescáltak a protestánsok és folytonosan személyes szolgáltatásnak minősítették a párbért, holott ez az utóbbi nézet a párbér történeti fejlődésével ellentétben van s tételes, vagy szokásjogi adatokkal nem igazolható. Bizonyára azért hangsúlyozták a protestánsok mindig a „személyes szolgáltatás“-szerű jelleget, hogy a párbér fizetése alól meneküljenek, holott erre semmi szükség nincs, mikor az 1790/1. évi XXVI. és XXVII. t.-czikkek az alapelveket minden kétségen felül kimondták.

Nekem az a nézetem, hogy a párbérkérdést nem is azért nem rendezték, mivel az államhatalom mindenkori kezelői nem voltak tisztában a párbér helyes jogi fogalmával, hanem egyszerűen azért huzzák-halasztják az ügy megoldását, mert nincs reá kellő fedezet s a r. kath. lelkészek elvesztendő jövedelmeit nem akarják az állampénztárból bonificálni. Ezért kénytelen a birói gyakorlat is a szerződéses megállapodások, az elbirtoklás s az örökösökre átszálló fizetési kötelezettség theorái mögött bujkálni, holott az 1790/1: XXVI. és XXVII. törvényczikkek a

párbérfizetése tárgyában kötött szerződéseket is érvényteleneknek mondták ki s a törvény kategorikus rendelkezéseivel szemben minden érv, minden indok alaptalan, amelylyel a Curia az idegen hitfelekezetűek párbérfizetési kötelezettségét esetenként megállapította.

Ilyen körülmények közt csak egyetlen egy mód van a párbérsérelmek megszüntetésére, t. i. az, hogy *törvényt kell hozni, mely az 1790.1. évi XXVI. t.-cz. 6. pontjában kifejezett elvet gyakorlatilag keresztülviszi*; vagyis az idegen hitfelekezetűeket a párbér alól, bármilyen jogalapon vagy bárha jogalap nélkül terheli is az őket, felmenti, s egyuttal gondoskodik arról, hogy a most említett törvényhelynek az a rendelkezése, amely szerint „a r. kath. lelkészeknek az ilykép elveszett jövedelmeit kárpótlás nyújtassék“: megvalósulhasson és pedig, ha kell, a közkincstárból. Mert két érdek áll szemben egymással: az adózóké és a lelkészeké; mindkettő egyenlően fontos; egyik sem szenvedhet sérelmet s ha igazságtalan és megszüntetendő az idegen hitfelekezetűek párbérfizetési kötelezettsége, e miatt nem károsulhat az a lelkész, aki ettől a jövedelemtől elesik. Itt van a kérdés kulcsa és csak sajnálni lehet, hogy eddigelé nem helyezkedtek tudtommal legalább, protestáns egyházaink erre az egyedül helyes álláspontra, amelyen — ha fedezet van, ennek pedig ily fontos és sérelmes ügy megoldására, lennie kell — már régen meg lehetett volna oldani a kérdést. Még nagyobb baj, hogy a kormánykörök sem látták be, hogy az itt kifejtett alapon kellene elindulni, pedig oly sok évtized során, mióta a párbérsérelmek eléje kerülnek, játszva megvolna ilyképen fejtve a nehéznek hirdetett probléma.

Jogászegyleti értekezésemben rámutattam a kérdés ilyen-fajta megoldására, sőt ajánlottam azt is, hogy a r. kath. egyházban is ki kellene küszöbölni azt a párbért, a mely dologi teherként kifejlődött és a prot. egyházakban fennálló adózást kellene behozni; különösen pedig rámutattam arra, hogy a kath. autonomia és congrua rendezése alkalmával a párbérsérelmeket feltétlenül orvosolni kell s a congruaösszeírás kapcsán az lett volna helyesen az első lépés a kibontakozásra, hogy írják össze

az egész országban, mennyi folyik be a r. kath. lelkészek javára párbér fejében a hivektől és mennyi az idegen hitfelekezetűektől? Érdekes jelenség is, hogy több, mint száz éve bajlódnak a kormányhatóságok a prot. hivek panaszaival, de senkinek sem jutott még eszébe, összeírtni az egész országban, hogy tehát mekkora összegről is van itt szó, amit meg kellene váltani, a miért bonificálni kellene a r. kath. lelkészeket? Pedig adatok, helyes és szilárd alap nélkül hogyan lehessen valamely vitás kérdést megoldani?

Mindezekből kifolyólag az a nézetem, hogy a párbérkérdés sürgőssen megoldandó és pedig törvényhozás útján. A megoldás módja az, hogy véglegesen kell mondani és érvényt kell szerezni annak az elvnek, hogy idegen hitfelekezetbeli egyén más vallású lelkésznek párbért fizetni nem kötelesség; továbbá a lelkészeket az ilyképen elvesző jövedelmekért az állampénztárból kárpótolni kell.

Az egyházegyetem pedig helyezkedjék erre az alapra és írjon fel a kormányhoz s a képviselőházhoz ilyen értelemben mindenekelőtt azt sürgetvén meg, hogy a legrövidebb idő alatt írják össze az egész országban, mennyi a bonificálandó párbér-jövedelem? Így aztán végre-valahára helyes irányba lenne terelve a kérdés, a mely néhány év alatt könnyen megoldható és pedig annál inkább, mert az állam a lelkészi jövedelmek kiegészítésétől nem idegenkedik többé, sőt positiv törvényünk is van már, a melynek áldásos következményeit érzik lelkészeink.

Dr. Raffay Ferencz,
egyetemi m.-tanár és jogakadémiai
ny. r. tanár Eperjesen.